تَن لطیف زعفران ایرانی و این همه درد!

یادداشت

فرزانه غلامی | عدم بازگشت ارزهای صادراتی در چند سال اخیر که کشور با سخت‌ترین موانع بـرای مدیریت دخل و خرج روبه‌رو است، دردی بزرگ و زخمی است عمیق بر پیکره اقتصاد پرچالش ما، اما چرا وقتی درد را می دانیم به فکر درمان نیستیم؟ چرا باید افغانستان و بعد اروپا و دیگران، مزیت زعفران ما را بهتر از خودمان بفهمند؟ چرا در شرایطی که امکان صادرات آسان و بی قید و بند را نداریم، همچنان اصرار داریم بازار غیرواقعی ارز، سیاست شکست خورده رفع تعهد ارزی، مابه التفاوت بسیار جذاب نرخ سامانه نیما و بازار آزاد و عطش سودجویان، تکلیف بازار صادراتمان را به بدترین شکل ممکن روشن کند، به طوری که کاربلدهای دلسوز، عطای کار در این وادی پر خطر را به لقایش ببخشند و در عوض دندان طمع آن‌ها که فقط پول بی دردسر و ناپاک را هدف مقدس خود می دانند و همین هدف هر وسیله ای را برایشان توجیه می کند، تیزتر شود؟! مگر شما دولتمردان اقتصادی خودتان را مخالف اقتصاد تک‌محصولی معرفی و در کلام از ضرورت عدم وابستگی به نفت و دلارهای پر اما و اگر نفتی دفاع نمی کنید؟ مگر نمی گویید نفتمان را به سختی می خرند و بازگشت پولش «یا بخت و یا اقبالی» است؟ پس چرا مسیر صادرات کالاهایی که سند شش‌دانگش به نام ایران است را تا این حد سنگلاخی کرده اید؟

غلامرضا میری

نایب رئیس شورای ملی زعفران

غلامی | ایران به گواهی آمار و ارقام، ابرقدرت تولید زعفران در جهان است اما به ثمر نشستن گل‌های حساس و شکننده طلای سرخ با مرارت‌های خاص خودش همراه است، به طوری که بدون اغراق در روزهای محدود برداشت، خواب و آسایش برای کشاورز زعفران بی‌معناست.

در آخرین روزهای فصل برداشت زعفران، با غلامرضا میری نایب رئیس شورای ملی زعفران که هم کشاورز است و هم رئیس اتحادیه صادرکنندگان زعفران از مرارت‌های این روزهای زعفران‌کاران و زنجیره پر آسیب تولید، توزیع و صادرات طلای سرخ ایرانی گفتیم و شنیدیم؛ گفت‌وگویی کشاورز محور و از مزرعه تا بازارهای جهانی.

نایب رئیس شورای ملی زعفران در گفت‌وگو با قدس مطرح کرد

طرح جامع زعفران، خاک می‌خورد

■ جناب میری! برای مخاطبی که شاید نداند یک کشاورز زعفران‌کار در فصل برداشت این محصول بسیار حساس، چه روزهایی را از سر می‌گذراند، از ویژگی‌های خاص این محصول و دغدغه‌های یک زعفران‌کار در چنین فصلی بگویید.

یک زعفران‌کار برای برداشت ۱۰ تا ۱۴ گرم زعفران خشک باید حدود ۲ هزار گل را جداسازی کند. کشاورزان زعفران‌کار به دلیل اینکه خودشان به نیروی کار احتیاج دارند، نمی‌توانند کمکی برای همدیگر باشند پس نیروی انسانی مورد نیاز را چه بسا از سال قبل با پول و کادو، رزرو می‌کنند تا در فصل برداشت برای جمع‌آوری گل و جداسازی خیالشان راحت باشد. از آنجایی که گل زعفران در بهترین حالت و شرایط، بیشتر از ۴۸ ساعت قابلیت نگهداری ندارد و پس از این زمان پلاسیده و خراب می‌شود، پای کمبود نیروی کارشناس و متخصص به عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات زعفران‌کاران وسط می‌آید. متأسفانه کشاورز زعفران‌کار ناگزیر است به هر کس اعتماد کند و گل زعفرانش را به او بسپارد. این اعتماد ممکن است به جداسازی بی دقت و تحویل گرفتن زعفران خشک کمتر منجر شود. در اینجا لازم است مسئولانی که سنگ کشاورز را به سینه می‌زنند، دستگاه‌های جداسازی کلاله را که برخی کشاورزان از حدود ۲۰ سال پیش در پی آن هستند، به دستشان برسانند.

■ در خصوص کاهش دغدغه‌ها و هزینه‌های کشاورزان به واسطه استفاده از دستگاه جداسازی کلاله کمی جزئی‌تر توضیح دهید.

اگر کشاورز به دستگاه جداسازی کلاله دسترسی داشته باشد، دیگر مجبور نیست به هر نیروی بی‌تجربه‌ای اعتماد کند. بدون دستگاه، کشاورز فقط و فقط برای جداسازی به ازای هر کیلو بین ۲ تا ۴ میلیون تومان باید هزینه کند. یا مجبور است گل را به واسطه‌ها بفروشد تا محصولش خراب نشود. بعد همین واسطه‌ها گل‌های خریداری شده را بین ۳۰ تا ۵۰ درصد گران‌تر در بازار می‌فروشند. حتی کشاورزان در مواردی مجبور می‌شوند محصولشان را زیر قیمت پیش فروش کنند. این‌ها همه از سر اجبار است چون متأسفانه شیوه جمع آوری زعفران با ۴۰۰ سال پیش فرقی نکرده است. البته به عقیده من آسایش خود کشاورز از همه هزینه‌های مالی مهم‌تر است؛ چون در فصل برداشت به دلیل نگرانی برای محصول گاهی مجبور است از ساعت ۴ صبح تا ۱۲ شب بیدار بماند تا کار جداسازی به سرعت انجام شود، در غیر این صورت حاصل یک سال زحمتش بر باد می‌رود.

■ نبود دستگاه جداسازی کلاله و خشک کردن سنتی زعفران روی کروسین (واحد رنگ) که نقطه قوت زعفران ایرانی در بازارهای جهانی به شمار می‌رود، تا چه حد موثر است؟

واقعیت این است که در بسیاری موارد نیروی انسانی، موجب آلودگی و ورود مواد خارجی به زعفران می‌شود؛ بنابراین صادرکننده باید برای سورتینگ (جداسازی)، نیروی انسانی و زمان زیادی اختصاص دهد در صورتی که با دستگاه و بدون دخالت نیروی انسانی جداسازی و بلافاصله بسته‌بندی انجام می‌شود. از نظر کیفیت هم معدل کروسین زعفران ایرانی‌ای که به صورت سنتی، خشک می‌شود ۲۳۰ است که این عدد با دستگاه به حدود ۲۸۰ می‌رسد و این یعنی ارتقای کیفیت. بر همین اساس در دو سه سال اخیر خود کشاورزان و واحدهای بسته‌بندی و صادراتی با کمک برخی ماشین سازان، دستگاه خشک کن ساخته اند تا حداقل زعفران ایرانی به صورت سنتی خشک نشود وگرنه تمام فرایند زعفران ما با دست و به صورت سنتی است و از کشاورز حمایتی صورت نمی‌گیرد.

■ در حال حاضر و بنا بر برخی آمار در حدود ۲۳ استان کشور، زعفران کشت می‌شود. آیا این توسعه و رشد، نشانه حمایت از زعفران و زعفران کار نیست؟

نه به هیچ وجه... اگر در ۲۳ استان ایران، زعفران تولید می‌شود به این دلیل است که خود کشاورز بازار را مناسب دیده و تولید کرده است. برای مثال ما در شورای ملی زعفران و از اردیبهشت ۱۴۰۰ بارها و بارها گفتیم تا هنوز فرصت هست برای خرید حمایتی محصول زعفران‌کاران اقدامی بکنیم. گفتیم نرخی برای خرید حمایتی تعیین کنید تا کشاورز تکلیفش را بداند و با توجه به خشکسالی سال گذشته محاسبه کند که با این نرخ، برایش صرفه اقتصادی دارد که به صورت ساعتی آب بخرد یا نه؟ یا گفتیم به زعفران‌کار پول بدهید که محصولش را برای دولت نگه دارد و یا سر موعد پول را به دولت پس بدهد. هیچ یک از این پیشنهادها را گوش نکردند. متأسفانه کشاورز زعفران‌کار رها شده است و کسی صدای کشاورز و روستایی را نمی‌شنود. دولت هیچ دلیلی برای عدم خرید حمایتی محصول نداشت. نباید فکر کنید اگر سالی ۵۰۰ تن زعفران تولید می‌شود، این تولید حمایتی بوده است. کشاورز زعفران‌کار سالی درحدود ۴۰ روز برداشت دارد و دوباره همه چیز تا سال بعد به فراموشی سپرده می‌شود.

■ راه حلتان برای صادرات به شیوه‌ای که منفعت بیشتری نصیب کشاورزان شود و نه دلالان و قاچاقچیان، چیست؟

من پنج سال پیش به وزیر جهاد کشاورزی، معاونش و استاندار گفتم امروز که قیمت هر کیلو زعفران ۵ یا ۶ میلیون تومان است می‌توانیم این محصول را به قیمت ۲۰ میلیون تومان هم صادر کنیم، مشروط به اینکه از کشاورز حمایت و کف قیمت را تعیین کنید تا کسی نتواند پایین‌تر از این نرخ زعفران را از کشاورز بخرد. دیگر اینکه باید جلو قاچاق را بگیرید چون وقتی صادرکننده بخواهد زعفران را به پول ایران کیلویی ۲۰ میلیون تومان بفروشد قاچاقچی با نرخ کمتر زعفران را می‌خرد و در بازارهای جهانی هم با نرخ پایین‌تر عرضه می‌کند و صادرکننده دیگر امکان کار ندارد. سال گذشته هم که قیمت جهانی زعفران کیلویی ۶۰۰ دلار بود گفتیم با نرخ هزار و ۵۰۰ دلار هم می‌توانیم بفروشیم مشروط به جلوگیری از قاچاق و برداشتن پیمان سپاری ارزی... صادرکننده قطعاً به خاطر نیاز کشور، ارز را بر می‌گرداند اما از او نخواهید ارز خود را در سامانه نیما با نرخ پایین و غیرواقعی عرضه کند و متحمل زیان شود. در مجموع از سال ۹۷ تاکنون بارها با بانک مرکزی، معاونانش، وزیران مختلف و مجلسی‌ها جلسه داشته ایم، اما هنوز به نتیجه نرسیده‌ایم. متأسفانه در قاچاق پیاز زعفران و خود زعفران، نقص در خود ماست.

وقتی زعفران مشمول پیمان سپاری ارزی می‌شود؛ یعنی بستری راحت و آرام برای قاچاقچی فراهم کرده ایم. صادرکننده باید به خاطر پیمان سپاری ارزی قیمت محصولش را کیلویی ۳-۲ میلیون تومان کاهش دهد اما قاچاقچی این کار را نمی‌کند و بسیار راحت زعفران را خارج می‌کند.

■ از مبادی قانونی کشور ۲۹ تن زعفران به افغانستان صادر شده، در حالی که ورود زعفران به افغانستان ممنوع است! این آمار را چطور تحلیل می‌کنید؟

قطعاً این محموله‌ها از گمرک ایران خارج شده اما درنهایت به کجا رفته خدا می‌داند... مشکل امروز ما این است که مثلاً نمی‌توانیم به آمریکا، عربستان، چین و هند صادر کنیم چون آمریکا ما را تحریم کرده، با عربستان هم فعلاً مناسبات سیاسی و تجاری نداریم، هند و چین هم از ما ۳۸ درصد عوارض می‌گیرند، اما از تاجر افغانستانی نمی‌گیرند، پس بازار زعفران را عملاً به دست قاچاقچیان داده و مسیر قاچاق را هموار کرده ایم. متأسفانه باوجود اینکه سهم ۹۲ درصدی در تولید زعفران جهان داریم نتوانسته ایم بازار را به درستی مدیریت کنیم. معمولاً در بازارهای جهانی زعفران نیم، یک و دو گرمی عرضه می‌شود و صادرکننده باید برای صادرات یک کیلو زعفران بین ۲۰ تا ۳۰ میلیون تومان هزینه حمل و نقل بدهد. با این هزینه‌ها چطور قدرت رقابت با اروپایی‌ها را داشته باشد؟ درضمن آن‌هایی که از ما زعفران می‌خرند و خودشان بسته بندی می‌کنند به مشتریانشان می‌گویند در بازه زمانی یک ساله زعفران را با قیمتی ثابت به شما می‌دهیم اما آیا ما این امکان را داریم؟ این زمینه و فضا را ما خودمان در اختیار آن‌ها قرار داده ایم و آن‌ها هم سوء استفاده می‌کنند. برای وقوع این شرایط نباید صادرکننده را کوبید؛ چون بارها در نامه‌های مختلف به مسئولان گفته‌ایم: صادرکننده می‌تواند تا سقف هزار و ۵۰۰ دلار در بازار جهانی زعفران را بفروشد، اما شما با پیمان سپاری ارزی، انگیزه را برای قاچاق بالا برده‌اید!

■ افزایش قیمت زعفران در سال جاری را چطور ارزیابی می‌کنید و دلیل این افزایش را چه می‌دانید؟ آیا این وضعیت روی مصرف داخلی و صادرات زعفران تأثیر منفی خواهد داشت؟

افزایش قیمت اخیر کاملاً بجا بود؛ چون چندین سال است قیمت زعفران ثابت بوده، حال آنکه قیمت نهاده‌های کشاورزی بعضاً بالای ۱۰۰ درصد رشد کرده و مایحتاج معیشتی کشاورزان هم افزایش شدید داشته است. پس کسی به کشاورز خط نداده که قیمت را بالا ببر! کسانی که خود را حامی کشاورز و حامی خرید زعفران می‌دانند، قیمت هر کیلو زعفران را ۲۰ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان اعلام کرده‌اند، اما همین امروز کشاورز محصولش را کیلویی ۳۳ میلیون تومان می‌فروشد. افزایش قیمت امسال به دلیل کاهش تولید بوده و با مکانیزم عرضه و تقاضا قیمت بالا رفته است. در حال حاضر مصرف داخلی بین ۷۰ تا ۸۰ تن برآورد می‌شود. آمار صادرات اما دقیق است و در سال ۹۹ حدود ۳۲۵ تن صادرات داشتیم و تا هفت ماهه ۱۴۰۰ هم میزان صادرات مشابه سال قبل بوده است. این وضعیت قیمتی روی مصرف داخلی احتمالاً اثر می‌گذارد ولی امیدواریم روی صادرات اثر منفی نگذارد و صادرکننده بتواند تقاضای مشتریان همیشگی زعفران ایرانی را در جهان به خوبی پاسخ دهد.

■ با توجه به خلأها و کمبودهایی که اشاره کردید، جایگاه شورای ملی زعفران چیست؟ چرا این شورا نمی‌تواند در کاهش مشکلات زعفران‌کاران مؤثر واقع شود و دولت و وزارت جهاد را برای حمایت تخصصی متقاعد کند؟

ما براساس اساسنامه شورا راهکارهای تولید و صادرات بهتر و ارتقای کیفیت را به مسئولان می‌گوییم، اما گوش شنوایی نیست و تاکنون حتی یکی از آن‌ها هم اجرایی نشده است. شورای ملی زعفران نه کار اجرایی می‌کند نه خرید و فروش... ما فقط مشاوره می‌دهیم. در سال ۸۸ طرح جامع زعفران را با همکاری وزارت جهاد تنظیم کردیم. این طرح به تصویب کمیسیون کشاورزی مجلس، صحن علنی و هیئت دولت رسید، اما هنوز پس از ۱۲ سال حتی یک بندش اجرایی نشده است. در این طرح کاشت، داشت، برداشت، توزیع، فراوری، بسته‌بندی و صادرات و بازارهای جهانی، فناوری و صنایع تبدیلی دیده شده است. شورای ملی زعفران نمی‌تواند با این وضعیت کاری بکند. همین خرید زعفران از کشاورز را هم به درستی انجام ندادند. دقیقه ۹۰ به کار ورود کردند، ولی چون تولید کاهش یافته بود، قیمت بالا رفت وگرنه کسی به فکر کشاورز نیست و سود همواره به جیب دلالان می‌رود.

مافیای زعفران به دنبال کاهش قیمت است

محسن زنگنه، نماینده مردم تربت حیدریه، مه ولات و زاوه در مجلس شورای اسلامی در مراسم تکریم از زعفران‌کاران گفت: مافیای زعفران که در دولت قبل سر آن در پاستور و دمش در بازار رضا مشهد بود این روزها دائماً با رسانه ها مصاحبه یا به دولت و مجلس نامه نگاری می کنند که قیمت زعفران کاذب است و باید کاهش یابد.

گفت‌وگوی ویژه

فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله ای

شهرداری طرقبه در نظر دارد

[illegible]